

Timo Airaksinen

Raja, Sade ja perversio

Uskalla rikkoa rajasi, mutta kaikella on rajansa. Rajojenkin rikkomisella on siis rajansa. Mitä tapahtuu, kun rikkoo ne rajat, jotka säätelevät rajojen rikkomista? Ehkä tämä on ainoa mielenkiintoinen kysymys, jonka tässä voi esittää sortumatta typerään tavanomaisuuteen, koska rajojen rikkomisen ei itsessään ole mikään saavutus eikä ylpeyden aihe. Sitähän meidän on koko ajan tehtävä, jotta yleensä voisimme elää. On opiskeltava, mentävä töihin, tavattava ihmisiä ja tehtävä päätöksiä, ja tähän kaikkeen sisältyy siirtymistä esteiden yli ja niiden läpi.

Rajojen rikkomisen on myös itsensä voittamista, nimittäin silloin kun rajat ovat osa minuutta ja persoonaa. Usein rajat ovat kyllä minän ulkopuolella, jonkin toisen asettamia vieraita esteitä, joiden ylittäminen vaatii rohkeutta ja voimaa. Nuokin rajat ovat toki "minun rajojani", ainakin siinä mielessä, että ne on asetettu minulle. Triviaali esimerkki ulkoisista rajoista ovat tullimääräykset, jotka sanovat paljonko viinaa saan tuoda valtion rajan takaa. Tuo määräraja on helposti ylitettävissä, jos niin vain halutaan. Ehkä jotkut jopa kokeilevat miltä tuntuu rikkoa lakia silloin, kun teosta ei seuraa vahinkoa muille. Pieni harjoittelu on aina paikallaan.

Voisi puhua rajojen rikkomisen fenomenologiasta, kun ylität rajan ja sulkeistat mielestäsi pois kaiken muun paitsi sisäisen kokemuksesi, sen miltä sinusta tuntuu. Saatat havaita että kokemuksesi on iloa ja tyhjyyttä yhtä aikaa. Rajan ylittämisen aiheuttaman vaaran väistymisen jälkeen pelko lakkaa ja sen tilalle tulee ilo. Mutta tämä ei ole onnistumisen iloa, koska et ole saavuttanut mitään. Olet vain rikkonut rajasi, mikä on puhtaasti negatiivinen tapahtuma. Mistä iloitset? Et mistään, joten fenomenologinen eli puhdas kokemuksesi on tyhjä. Mitään ei ole tapahtunut, mitään ei ole saavutettu, ja siksi koet itsessäsi onton kohdan.

Tätä onttoutta voi laajentaa ja vahvistaa rikkomalla rajat, jotka ovat sisäistetysti omiasi ja siksi vaativat sinulta itsensä voittamista. Persoonallisuutesi perustuu juuri noihin rajoihin ja niiden määrittelemisiin arvoihin. Mikä merkillinen projekti tämä onkaan, sillä se vaatii sinua toimimaan itseäsi vastaan, siirtymään pois itsestäsi. Ehkä tästä ei ole mitään haittaa, tai siitä on päinvastoin jonkinlaista hyötyä, jos rajasi ovat vääriä rajoja. Niiden vuoksi et ole aristoteelisittain hyveellinen ihminen, kantilaisittain empiirinen minäsi hallitsee noumenaalista minääsi ja Sartren mukaan olet huonon uskon vallassa. Mutta ehkä rajasi eivät olekaan vääriä rajoja, koska tämä vaihtoehto on myös olemassa. Olet autonominen ja autenttinen persoona omien rajojesi olemassaolon perusteella. Rajaton ihminen ei ole mitään. Tutkikaamme ensin väärin mutta omien

rajojen fenomenologiaa, jonka tehtävänä on selvittää meille vain se miltä kaikki tuntuu. Tuskin muulla onkaan paljon väliä.

Tässä on esimerkki, joka aina yliopiston luennolla esitettyinä herättää hilpeyttä. Miltä teistä tuntuisi, jos tulisin tänne pukeutuneena nättiin kukkamekkoon ja korkokenkiin? Mieleton ajatus, eikö olisikin, vaikka Riitta Jallinoja tuli kuuluisaksi väittelemällä sosiologiasta frakissa, miehen asussa. Tulisinko minä kuuluisaksi kukkamekossani, vai mitä tapahtuisi? Kysymys on turha, koska olemme fenomenologisen sulkeistamisen piirissä, oman subjektiivisuutemme sisällä, jonne maailman kausaliteetin paineet eivät ylety.

Jo tuon pukeutumismahdollisuuden mainitseminen on omien rajojeni kokeilua, jonka yleisön hämmennys todentaa. Miksi sanoa jotakin niin outoa? Miten tuo mahdollisuus ylipäättään juolahtaa mieleen? Kenellä on rohkeutta päästää tuollainen irvokas näky omaan mielikuvitukseensa? Kuulijat kutsutaan kokeilemaan tätä, jolloin puhujan puheen rajat tulevat lähelle. Ovatko nämä rajat väriä rajoja, sellaisia jotka turmelevat hyveen, eettisen tahdon ja autenttisen ajatuksen? Tähän on vaikea vastata, sillä sukupuoliroolien ote ihmisestä on vahva eikä edes välttämättä vääristynyt. Jollekin roolimerkkien sekoittaminen on luontevaa, kuten korvarenkaista, tukan erikoisesta leikkauksesta tai jopa puheenparsista voi päätellä. Mutta rajansa kaikella, kukkamekko vanhan professorin päällä on kyllä liioiteltu ajatus ja kuvana kamala. Siksi raja on aito, kun ajatellaan itse pukeutumista, mutta väärä kun kyseessä on vain puhe pukeutumisesta. Asiasta voi toki puhua, sehän on hauskaakin.

Väärä eli epäaito raja tyypistää persoonan autenttisuutta, kun taas aito raja ei sitä tee. Epäaito raja, vaikka sen voisi ylittääkin, on samalla merkki hyveen ja hyvän elämän puutteesta. Silloin ei riitä rajan ylittäminen, vaan päämääränä on itse rajan hävittäminen. Usein tietysti toivotaan, että ylitetty raja olisi hävinnyt raja. Logiikkaa tässä on, sillä raja on määritelmänsä mukaan jotakin, jota ei ylitetä, joten ylittäminen tarkoittaa, ettei rajaa ole. Rajan logiikka ei siedä ylittämistä. Mutta raja voidaan vetää uudelleen ja silloin ylittäjä toteaa, ettei mikään ole muuttunut kun liike lakkaa. Toisaalta on vaikea sanoa, kuinka raja hävitettäisiin, ellei sitten ylittämällä se yhä uudestaan ja uudestaan.

Eettisesti ihminen ei saisi hyväksyä epäaitoja, väriä rajoja, joille on tyypillistä se, että ne turmelevat ihmisen autonomiaa ja autenttisuutta. Toisin sanoen, noiden rajojen vuoksi ihminen ei enää toimi itsenäisesti eikä omana itsenään. Päinvastoin, hänessä on jotakin itselleen vierasta, jotakin tunnistamatonta, hallitsematonta ja vääristävää. Perinteinen filosofinen näkemys tulee Sokrateelta ja Platonilta, joiden mukaan hyve on tietoa. Toisin sanoen, kun ihminen tuntee ja tietää hyvän, hänen toimintansa määräytyy tästä tiedosta käsin, ilman mitään rajoja. Nämä filosofit ovat uskossaan niin vahvoja, että kuvittelevat kaikkien niiden rajojen, jotka estävät ihmistä tekemästä oikein, sortuvan tiedon alle. Jos et kykene auttamaan, vaikka haluaisit, et tiedä etkä tunne

oikeaa toiminnan mallia. Rajat ovat tämän käsityksen mukaan vain harhaa, jotka tiedon valo hävittää.

Ehkä rajat ovat vahvempia kuin mitä Platon ja Sokrates myöntävät, jopa niin vahvoja, ettei niiden ylittäminen onnistu edes tahdon avulla, saati sitten tiedon varassa. Ihminen joutuu silloin vieraan voiman armoille eikä hän enää koskaan ole se mikä hän on. Toisin sanoen, ihminen ei pysty kehittymään täyteen mittaansa ja toteuttamaan omaa päämääräänsä, telosta. Olemassaolo tyypistyy siihen mikä on, mitä minä tällä hetkellä edustan. Tarkoitus puuttuu, sillä raja pitää sen sisällään. Kuitenkin ihmisyyttä vaatii kasvua ja muutosta, jonka suuntana on minän autenttisuus ja ehjä kokemus minuudesta omana itsenään ja omasta itsestään määräytyvänä.

Onko sittenkään olemassa aitoja ja oikeita rajoja? Ehkä kaikki rajat ovat epäaitoja. Ero olisi vain siinä, että epäaidot rajat ovat selvästi haitallisia, mutta aidot eivät. Tämä jättäisi kysymyksen aitojen rajojen luonteesta avoimeksi siinä mielessä, että aidot rajat näyttäisivät määrittävän autenttista ja autonomista persoonaa, vaikka asiasta ei voi sanoa mitään varmaa. On tietysti totta, että vaikkapa kyvyttömyys lähestyä vastakkaista sukupuolta on väärä raja, joka ei salli autenttista tunne-elämää eikä johda onneen. Mutta onko esimerkiksi julmuudesta kauhistuminen aito raja, joka jotenkin kuuluu minulle itselleni silloinkin kun ymmärrän itseni kehittyväksi ja todellistuvaksi oleneksi, autenttisuuden ja autonomian mielessä? Aristoteelisittain paheen, kuten julmuuden, puuttuminen sekä ajatuksena että toimintana ei merkitse rajaa lainkaan. Se etten halua julmuutta ei siis todista, että minussa on jokin raja tai side, joka pidättäisi minut julmuuden töistä. Päinvastoin, julmuuden piirre olisi itse se raja, joka estäisi hyveiden kehittymisen minussa. Näin ajatellen hyvä ihminen ei koe houkutus julmuuteen eikä koe mitään tarvetta ylittää sitä rajaa, joka johtaa julmaan toimintaan. Aitoja rajoja ei siis ole olemassa, ja niistä puhuminen on harhaanjohtavaa. Toisin sanoen, autenttinen ja autonominen, ja aristoteelisittain hyveellinen ihminen on rajaton. Hänellä ei voi olla tarvetta ylittää rajojaan. Jos ihmisellä vielä on tarve julmuuteen, vaikka hänessä on raja joka erottaa hänet siitä, raja on puutteen merkki. Hänessä on edelleen jotakin sellaista, joka täytyy pitää rajan takana. Olisi parempi ellei sitä olisi; mutta koska se jokin on olemassa, ihminen on epätäydellinen.

Kuinka ymmärtää markiisi De Saden ajattelun projektia, jonka ydin on vapautuminen kaikista rajoista ja onnellisuuden saavuttaminen tätä tietä? Onko Saden ajatuksissa mitään järkeä, jos kerran hyveellisellä ihmisellä ei ole mitään rajoja, jotka pitäisi ylittää? Puhuuko Sade vain niistä, joilta puuttuu autonomia ja autenttisuus, ja joiden siis täytyy hyökätä omille rajoilleen? Näin ei voi olla, sillä Saden voi ymmärtää kertovan tarinaa ihmisen vapautumista.

On olemassa kaksi erilaista projektia. Ensimmäinen on aristoteelinen ja sen mukaan kaikki rajat häviävät hyveen tullessa. Toinen on sadelainen, joka ei sitoudu tällaiseen optimistiseen ja perfektionistiseen minuuteen. Päinvastoin, hyveetkin muodostavat

rajoja. Saden projekti on perverssi, näin voimme sanoa kunhan selvitämme, mitä olemme sanoneet. 'Perverssi' on vaikea ja vaarallinen sana.

Saden sanallista leikkiä voi tulkita seuraavasti. Hyve, sellainen kuin hyväntahtoisuus, sulkee julmuuden ulkopuolelleen. Tässä mielessä hyve on raja, joka tyypistää ihmisen mielen ja rajoittaa hänen tekojaan. Ihminen ei silloin voi olla mitä hän on, mikä taas sulkee pois onnellisuuden. Niin oudolta kuin tämä voi tuntua, Sade on valistuksen, tieteen ja modernin lapsi. Hän ei voi postmodernisti turvautua aristoteeliseen essentialismiin, jonka mukaan ihmisen olemisella olisi oma teloksensa ja kehitys sitä kohti olisi orgaanista. Sadelle ihminen on osa sitä mekanismia, jonka uusi luonnontiede on paljastanut ja jota kutsumme luonnoksi. Tässä on tehtävä ero kahden käsitteen välillä, nimittäin Luonto ja luonto. Edellistä käytämme sellaisissa ilmaisuissa kuin 'julmuus on Luonnon vastaista' ja 'ihmisen Luonto on täydellistyvä'. Jälkimmäinen esiintyy ilmaisussa 'fysiikka tutkii luontoa' tai 'luonnon lait ovat muuttumattomat'. Emme voi sanoa 'julmuus on luonnon vastaista' emmekä 'fysiikka tutkii Luontoa'. Sana 'Luonto' viittaa olemukseen; 'luonto' taas ajan ja avaruuden määreisiin.

Koska Sadelle ei ole olemassa Luontoa, hän joutuu turvautumaan luontoon. Silloin hänelle valkenee se pelottava totuus, jota modernin ihmisen on niin vaikea kohdata, nimittäin että kaikki rajat ovat pelkkiä esteitä. Toisin sanoen, kaikki ihmismielen määreet, jopa hyve, ovat tällaisia rajoja. Tämä johtopäätös seuraa mekanismin ajatuksen soveltamisesta ihmismieleen seuraavalla tavalla. Luonnossa esiintyy julmuutta, kun kissa leikkii hiirellä tai minkki syö omat poikasensa, mutta hyveellinen ihminen ei kykene vastaaviin tekoihin. Hyve estää häntä.

Jos Saden vastustajalla on käytettävissään Luonnon käsite, hän voi iskeä vastaan sanomalla, että kukaan ei voi haluta julmuutta. Se on Luonnotonta. Saden mekanismeissa tätä rajoitusta ei ole. Kissa rääkkää hiirtä, opettaja oppilastaan, vaimo miestään, kukin eri tavalla luonnon mekaanisten ja sokeiden voimien ajamana. Hyveellinen vaimo ei kiusaa puolisoaan esimerkiksi ärsyttämällä häntä eroottisesti ja sitten kieltäytymällä seksistä. Opettaja ei solvaa oppilasta, vaikka saisi oivan tilaisuuden. Mutta kissa tekee mitä tekee. Se on vapaa. Ihminen kyllä ajattelee, että hänen Luontonsa mukainen hyve on rajattomuutta, mutta tämä on vain retoriikkaa, joka naamioi ne rajat, joita hänen mielessään on luonnon voimien kurissa pitämiseksi. Miten hän voisi olla onnellinen niin kuin kissa, ellei hän kykene voittamaan hyvettänsä, Sade kysyy.

Saden etiikan merkittävyys, sen julmuus, perverssiys ja pornografisuus, on looginen seuraus luonnontieteen mekaanisen maailmakuvan omaksumisesta. Hänen mukaansa ihminen voi olla onnellinen vain seuraamalla luontoa, mikä tarkoittaa mekanismiin mukautumista ilman mitään retoriikkaa. Tämä tarkoittaa myös luopumista ideologioista, erityisesti uskonnosta, sillä tällainen päällysrakenne ei ole muuta kuin rajojen esineellistymä ja lopulta pyhitys. Jos kristinusko vallitsee, ihmisen vapautumisesta ei ole mitään toivoa. Kirkko panee sivuun luonnon mekanismin ja

asettaa sen sijaan Luonnon, jota ei enää voi arvioida eikä arvostella. Luonto on pyhää, mikä tarkoittaa ettei siihen voi muuttaen kajota. Sitä voi vain kumartaa, kunnioittaa ja palvoa. Rajat asetetaan niin monen rajan taakse, ettei itse asiaan pääse milloinkaan käsiksi.

Sade siis väittää, että ihmisen tulee seurata luontoa ollakseen onnellinen. Hyve on ylitettävä. Luontainen halu tehdä oikein on osoitettava siksi mitä se on, epäolennaiseksi rajaksi ja pelkäksi esteeksi, jonka yli olisi päästävää. Muuten ihmiseltä jää elämässään liian paljon tekemättä ja näkemättä. Tähän saakka Saden rajojen rikkomisen logiikkaa on helppo seurata. Hänen mukaansa rajojen rikkomisen on helppoa. Riittää kun tekee hyveen vastaisia tekoja, sellaisia jotka ovat pelkurimaisia, pahantahtoisia, julmia, epäoikeudenmukaisia, irstaita ja kohtuuttomia. Aristoteles vastaa kysymykseen, kuinka tulla hyveelliseksi, opettamalla että tulee tehdä hyveellisiä tekoja; Sade kääntää ajatuksen päinvastoin, jolloin paheelliseksi tullaan tekemällä pahoja tekoja. Ja sitten ollaan vapaita omista rajoista. Omatunto on ihmisen luonnon vihollinen, joka ensin pystyttää ja sitten vartioi kaikkia rajojamme, aina yhtä vihaisen mustasukkaisesti. Siksi omatunto on tapettava, ja se tapahtuu tekojen tahdonalaisen toiston avulla. Uudelleen ja uudelleen on toimittava omatunnon vastaisesti, kunnes sen sisäinen ääni vaikenee.

Saden rajan geometria ei ole aivan näin yksinkertainen. Kun luonto kerran on julma, ihminenkin on julma. Ellei ihminen toimi julmasti, hän ei voi olla onnellinen, vaan hän on onneton rajojensa vankina. Rajat ovat turhia, mutta ne ovat kuitenkin olemassa. Tässä on eräs Saden suurista keksinnöistä, hänen taiteensa lähde, nimittäin ajatus siitä, että vaikka rajat ovat turhia, ne ovat siitä huolimatta todellisia. Kukaan ei voi myöntyä julmuuteen sen objektina tai subjektina ilman, että tajuaa julmuuden olevan sen rajan takana, jota omatunto vartioi. Niinpä tieto rajasta ei katoa mihinkään, vaikka tottumus olisi jo mahdollistanut julmuuden. Kissa on vapaa myös tiedosta, mutta ihminen ei tähän pysty, muuten kuin aivan poikkeuksellisesti. Toki Sade huomaa, että laitostunut väkivalta tekee ihmisestä eläimen, jonka tieto julmuudesta on kadonnut. Tätä Sade entisenä sotilana, kuolemaan tuomittuna ja Ranskan vallankumouksen ajan tuomarina kauhistuu. Pyöveli, kiduttaja, vanginvartija, poliisin kuulustelija ja rintamasotilas menettävät ainakin joskus tiedon omasta julmuudestaan. Heistä tulee apaattisia paheelle, jota he palvelevat sellaisessa tilanteessa, jossa paha kuuluu tilanteelle, ei heille itselleen.

Tätä tilannetta Sade kavahtaa, ehkä siksi, että siihen liittyy itsepetos. Tämä taas merkitsee pakoa onnellisuudesta. Pyöveli on kuin kissa, paitsi että ihmisen rajat ovat olemassa, vaikka hän ei niitä tajuaisikaan. Pyövelin omat rajat ovat olemassa, vaikka hänen palvelemissa laitos käskee hänen ne unohtaa. Ja hän tekee niin kuin käsketään menettäen siten vapautensa. Hän on kyllä julma, mutta hän on vain palvelija, jota käsketään. Hän itse ei valitse mitään, vaan hänet valitaan. Jos hän olisi vapaa, hänen olisi kohdattava julmuus uudestaan ja uudella tavalla, eikä ole lainkaan selvä, etteikö hän löytäisi itsestään hyväntahtoisuuden ja oikeudenmukaisuuden hyveitä, niitä rajoja jotka

sulkevat julmuuden pois. Koska sosiaalinen mekanismi ei vastaa luonnon kulkua, laitostuneen väkivallan vapaus on harhaa.

Kun Sade näin joutuu myöntämään pahan tiedon olemassaolon, hän myös keksii ratkaisun. Vaikka ihminen ei kykene vapautumaan rajoistaan, hän voi silti nauttia niiden ylittämistä. Saden ajatus siirtyy vapaudesta perverssyyteen tämän havainnon myötä.

Julmuus on pahe, tämän me kaikki tiedämme. Sade kehottaa opettelemaan julmaksi, koska silloin eräs luonnon vastainen raja meidän sisällämme katoaa. Kykenemme vapauteen ja onneen. Mutta kaikesta huolimatta me tiedämme, että julmuutemme on pahe. Omatuntomme ei enää soimaa, joten raja on rauennut. Silti tieto rajasta säilyy mielessämme, eikä meillä tunnu olevan mitään keinoa päästä siitä eroon, muuttua kissaksi. Toki tämäkin on mahdollista, jolloin tuloksena on moraalinen apatia, mutta tämä vaatiikin jo paljon. Ja jos apatiaan halutaan päästä, on ensin opeteltava tulemaan toimeen pahan tiedon kanssa. Ainoa menetelmä on kääntää paha tieto oman onnen tavoittelun välineeksi. Tässä Sade jälleen paljastaa oman modernisuutensa, sillä mehän tiedämme, että kaikki, aivan kaikki, on vain välinettä ja siksi mitattavissa rahassa. Sade siis päättää pitää hyvettä välineenä.

Saden tieteen aksiooma on, että luonto tuhoaa. Siksi julmuus on perusteltua ja julmuuden vastainen hyve täytyy lannistaa. Mutta mistä me tiedämme olevamme julmia ja tuhoisia? Kysymys on pakko esittää, sillä vaikka kissa tuhoaa ja on onnellinen, ihminen joutuu tekemisiin paljon monimutkaisempien tilanteiden kanssa kuin kissa. Siksi hän myös tarvitsee tietoa tuhosta ja julmuudesta. Mutta kuten jo totesimme, ihminen ei pääse eroon pahasta tiedosta, joka koskee hyveen rajan rikkomista. Siksi hänelle on olemassa julmuuden tiedollinen kriteeri, jonka avulla hän voi määrittellä tekojensa luonteen ja todentaa nautintonsa kohteen. Toisin sanoen, kun ihminen tunnistaa tekonsa julmuudeksi, hän tekee sen viitaten rikottuun hyveeseen. Näin hyve on pahan toteutumisen välttämätön ehto.

Kun petän ystävääni, tekoni epäoikeudenmukaisuus on sen luonnollisuuden merkki. Voimme jopa sanoa, että tahdon rikkoa oikeudenmukaisuuden hyvettä vastaan, koska vain siten voin saavuttaa luonnollisen, tuhoavan tilani, rikkoa rajani.

Mitä tässä kaikessa on perverssiä? Luonnollinen tuhoisuus, Saden mukaan, takertuu pahaan tietoon ja sen merkityksiin niin, että Saden henkilöt tuntuvat kadottavan kosketuksensa sekä Luontoon että luontoon. Jälkimmäinen katastrofi on tärkein, sillä luonto lupasi ja antoi niin paljon, ja nyt kuitenkin ihminen alkaa toimia myös luonnon vastaisesti. Hän alkaa tuhota merkityksiä, ei elämää. Tässä on Saden rajojen rikkomisen perverssi tulos, koska hyve muuttuu pahan tiedon välineestä kokonaan uudeksi maailmaksi, joka sekin vaatii tuhoamista.

Hyveitä on paljon. On myös olemassa oletuksia järkevistä toiminnasta sekä velvollisuuksia minää kohtaan. Kaikki nämä rajat tuntuvat vaativan ylittämistä. Kiinnittäkäämme huomio kahteen jälkimmäiseen luokkaan.

Saden sankarien päähuomio kiinnittyy tietysti hyveen vastaiseen toimintaan, joka vahingoittaa lähimmäistä. Mutta koska Sade pyrkii kokonaisvaltaiseen kumouksellisuuteen, hänen on tuhottava myös järkevä toiminnan normisto. Luonnolliset ihmiset toimivat itsetuhoisesti, sillä he tekevät rikoksia, juovat, mässäilevät ja yleensä ottavat kohtuuttomia riskejä. Jostakin syystä he kuitenkin menestyvät maailmassa, rikastuvat ja saavat korkeita virkoja. Totunnainen viisaus pitää tätä mahdottomana, sillä rikos ei kannata, sukupuolitaudit tekevät tuhojaan ja lihavuudesta saa sydänkohtauksen. Ironisesti Sade väittää, ettei tämä ole totta. Päinvastoin, järkevä suunnittelu vastainen toiminta ja rajojen rikkominen johtavat menestykseen. Sosiaalinen maailma on rakennettu vahvojen ehdoilla sellaiseksi, että kaikkalainen itsensä rajoittaminen on pelkkä ansa, johon jäänyt pyristelee vahvojen armoilla. Kannattaa ulvoa sutena susien joukossa, muuten tulee syödyksi.

Entä velvollisuudet minää kohtaan, joilla kristillisessä etiikassa on niin vahva sija, sellaiset kuin itsemurhan välttäminen, työnteko ja yleensä huolenpito itsestä? Viime kädessä Saden sankarit mukautuvat näihin normeihin ja rajoihin, yksinkertaisesti siksi, ettei elämän kuvaus muuten ole mahdollista. Jos kertomuksessa esiintyy henkilö Juliette, jonka oma identiteetti on niin vankka, että voimme seurata hänen seikkailujaan tuhannen sivun pituudelta, hänen on huolehdittava itsestään. Hänen on pysyttävä koossa, mikä tarkoittaa, että on olemassa ainakin joitakin rajoja joita hän ei voi rikkoa ja jotka liittyvät ei vain hengissä pysymiseen vaan myös persoonan olemassaoloon. Esimerkiksi hulluus olisi liian vaativaa, koska se lopettaisi tarinan rajojen rikkomisesta tykkänään. Hullun houreista ei kukaan ota selvää.

Saden lukija saa helposti sen mielikuvan, että sadistisen sankarin elämä ei ole kovin helppoa. Irstaat munkit, joihin Justine epäonnekseen tutustuu, tarvitsevat vankilan, haaremin ja bordellin, kaikki yhdistyneenä luostariin. Lisäksi heillä on oltava laaja huoltoverkosto, joka hankkii ja syöttää tavaraa ja ihmisiä tuohon moolokin kitaan. Rajojen rikkominen vaatii valmisteluja ja kovaa työtä, mutta vaivannäkö kannattaa. Kun aika koittaa, irstailu todella rikkoo kaikki rajat, jopa velvollisuudet minää kohtaan. Orgasmi, tai Saden mekanistisella kielellä laukeaminen, saa munkit pois tolaltaan siinä määrin, että he lakkaavat olemasta. Persoonaa katoaa, irstailija menettää minuutensa ja siirtyy kaikkien rajojen tuolle puolen. Viimeinen raja on aina se säie, joka pitää minän koossa omana itsenään ja jonka katkeaminen merkitsee lopullista vapautumista sekä ruumiin että hengen kahleista.

Munkit laukeavat valtavalla raivolla. He kokevat siirtymisen olemattomaan, sillä vain olemattomassa olemme kokonaan rajattomassa tilassa. Kaikkialla muualla rajojen rikkominen tapahtuu vain rajojen sisällä. Mutta Saden suuri keksintö on juuri siinä, että seksuaalisuus ja orgasmi tarjoavat ainakin hetkeksi pakopaikan siitä sietämättömän

järjestäytyneestä ja ahtaasta elämästä, johon niin kunnan kansalainen kuin rikollinen irstailijakin ovat sidoksissa aivan yhtäläisesti. Mutta kun laukeaminen on tapahtunut, järki ja sen tiedostamat rajat palaavat, pakkopaita sidotaan taas kiinni, eikä ole muuta mahdollisuutta kuin yrittää ärsyttää itseään uuteen hurmioon ja kliimaksiin. Rajojen rikkominen muuttuu pakkomielteeksi, toistoksi, työksi, jonka kuvaus lähentelee naurettavuutta.

Huomautus: Olen käsitellyt aihetta laajasti kirjassani Markiisi De Saden filosofia, Gaudeamus, 1995 (suom. Manu J. Vuorio). Suomeksi on saatavilla Markiisin kirja Justine eli hyveellisen neidon kovat kokemukset, Gummerus, 1987 (suom. Heikki Kaskimies).

Seuraava artikkeli:

[Esa Roos: Rajojen rikkomisen inho ja lumo – perversion psykologiaa](#)